

รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ไขการทะเลาะวิวาทอย่างสร้างสรรค์
โดยใช้หลักอริยสัจสี่ของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

A Model of Immunization and Creative Resolving Conflicts Based on
The Four Noble Truths of Vulnerable Youths in The Northeast

¹จิราภรณ์ ผันสว่าง, ²พระครูกิตติวรารท, ³อมรรัตน์ ผันสว่าง

⁴เอกราช โขมิตพิมานเวช และ ⁵ระพีพัฒน์ หาญโสภ

¹Jiraporn Phansawang, ²Phrakhrukitiwarathon, ³Amornrat Phansawang

⁴Ekkarach Kositpimanvech, and ⁵Rapeepat Hansopa

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, Thailand

E-mail: Jiraporn.pha@mbu.ac.th

Received November 20, 2023; Revised January 15, 2024; Accepted January 31, 2024

บทคัดย่อ

สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางสังคมและความเปราะบางในกลุ่มเยาวชน ความขัดแย้งในครอบครัว ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ การถูกบูลลี่ (bullying) กลั่นแกล้ง ช่มเหล่งรังแกให้เสียหาย อับอายและเป็นทุกข์ การเรียนถดถอย ขาดเรียนบ่อยออกจากโรงเรียนกลางคัน การตั้งครรภ์ของวัยรุ่น เพื่อการสร้างรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ไขการทะเลาะวิวาทอย่างสร้างสรรค์ โดยใช้หลักอริยสัจสี่ของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 18 คนผู้บริหาร ครู และเยาวชนในสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 300 คน โดยใช้วิธีวิธีเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) แบบสอบถามปลายเปิดโดยใช้กระบวนการวิจัยตามเทคนิคเดลฟาย 2) แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในกรณีการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า 1) สภาพปัญหา 10 ปัญหา 2) การหาสาเหตุของปัญหา 11 สาเหตุ 3) เก็บข้อมูล 4 เป้าหมาย และ 4) สรุปผล ข้อเสนอแนะ 8 แนวทาง 3 กิจกรรม (ศีล สมาธิ ปัญญา) 6 หลักการ และผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบฯ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยใช้เทคนิค

เดลฟาย กับข้อมูลเชิงประจักษ์ จำนวน 33 ข้อ มีความเหมาะสมโดยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.48)

องค์ความรู้/ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ หลักธรรมอริยสัจสี่ใช้เป็นแนวทางในการสร้างภูมิคุ้มกัน และแก้ปัญหาการทะเลาะวิวาทได้อย่างเหมาะสม ได้แก่ ทุกข์: Case ปัญหาการทะเลาะวิวาท สมุทัย : Cause เหตุให้เกิดการทะเลาะวิวาท นิโรธ : Clear การสร้างภูมิคุ้มกัน/การดับปัญหา มรรค: Crack รูปแบบ/วิธีการแก้ไขปัญหา

คำสำคัญ: การสร้างภูมิคุ้มกัน; การแก้ไขการทะเลาะวิวาท; หลักอริยสัจสี่; เยาวชนกลุ่มเปราะบาง

Abstract

Social inequality and vulnerability among youth, family conflicts, power relationships, bullying, corruption, humiliation, and suffering. Regressive classes, frequent absences, dropping out of school midway. Teen pregnancy is to create and assess a model of immunization and creative resolution to conflicts among vulnerable youths in the Northeast based on the Four Noble Truths in Buddhism and assess its appropriate conformity. The development of the model was based on the specialists's interviews secured by Delphi techniques and empirical data. A mixed research methodology was employed, and the site covers the secondary schools under the Northeastern Secondary Education Office. The qualitative target group was 18 specialists, whereas the quantitative target group comprises school administrators, teachers, and students, totaling 300 in number. Two devices were used, comprising (1) an open-ended questionnaire based on Delphi techniques and (2) a five-scale questionnaire. The information analysis was implemented by the statistical instruments, namely mean and S.D. in terms of quantitative aspects and descriptive explanation in qualitative terms.

The results can be summarized as follows: 1) For the first target, it was found that the information collected from interviews and questionnaires can be classified into 4 areas as follows: (1) Problem as suffering (Dukkha) is divided into 10 categories. (2) Causes of the Problem or Causes of Suffering (Samudaya), divided into 11 categories. (3) Data collection and analysis to achieve the target, or cessation of suffering (Nirodha), divided into 4 targets. (4) Conclusion and recommendation: forward the next target or Way to Cessation of Suffering (Magga), comprising 8 guidelines, 3 activities (Sila, Samadhi, and Panna), and 6 measures. 2) For the second target, it was found that the assessment of decency and conformity of the model (33 items) stands at the 'MUCH' level ($\bar{X} = 4.05$. S.D. = 0.48).

The knowledge acquired is that the Four Noble Truths can be appropriately applied to resolve conflicts among vulnerable youths. As a matter of fact, suffering is the conflict; Samudaya is the cause of the conflict; Nirodha is immunity to, or cessation of, the conflict; and Magga is the means or measure to cease the conflict, or, in other words, the method to create immunity against the conflict.

Keywords: Immunization and Creative Resolution to Conflicts; Four Noble Truths; Vulnerable Youths

บทนำ

พระราชดำรัสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทรสยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร รัชการที่ 9 ทรงมีพระบรมราโชวาท พระราชทานในพิธีพระราชทาน ปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์วันที่ 18 กันยายน 2504 ความตอนหนึ่ง

“...การดำเนินชีวิตโดยใช้วิชาการอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ จะต้องอาศัยความรู้รอบตัวและหลักศีลธรรมประกอบด้วย ผู้ที่มีความรู้ดี แต่ขาดความยั้งคิด นำความรู้ไปใช้ในทางมิชอบ ก็เท่ากับเป็นบุคคลที่เป็นภัยแก่สังคมของมนุษย์...”

จากพระบรมราโชวาทดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทรสยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร รัชการที่ 9 ให้ความสำคัญกับการดำเนินชีวิตด้วยหลักธรรม กล่าวคือ การอยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีความสุข อันหมายถึง การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) มีเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพคน และความเข้มแข็งของชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ซึ่งรัฐบาลได้มุ่งเน้นการพัฒนาประเทศ โดยตั้งเป้าให้เป็นประเทศไทย 4.0 ที่มีเศรษฐกิจ และอุตสาหกรรม 4.0 เป็นฐานหลัก (ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน และคณะ, 2559; สีนธะวา คามดิษฐ์, 2559; สมพร โกมารทัต, 2558; อังศิริศรีภคการ, 2559; ชีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์, 2559; ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน, 2560) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) รัฐบาลมีนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 12 (2560–2561) เกี่ยวกับคุณภาพของมนุษย์ ซึ่งเป็นปัจจัยและผลลัพธ์ที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศ นพดล กรรณิกา (2552) เห็นว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพชีวิตของเยาวชน ซึ่งปัจจุบันพบปัญหาเกี่ยวกับการทะเลาะวิวาท แรงขับเคลื่นที่อยู่เหนือภาวะความถูกต้องทางศีลธรรม ด้วยปัจจัยภายในที่เป็นตัวต้นเหตุ ความอยากรได้ อยากรมี อยากรเป็น ที่ปราศจากปัญญาเป็นตัวควบคุม ส่วนปัจจัยภายนอกที่เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมความรุนแรงของวัยรุ่น จึงก่อให้เกิดปัญหาเรื่อง ค่านิยม ยาเสพติด อาชญากรรมทางเพศ และการกระทำความรุนแรง การทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชน ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดจากความเจริญทางด้านวัตถุ ส่งผลให้เยาวชนแสวงหา

ความสุขทางกาย จนนำมาสู่การขาดดุลความสุขทางจิตใจ ดังจะเห็นได้จากผลการสำรวจ พบว่า สถานการณ์การใช้ความรุนแรงในกลุ่มเด็กและเยาวชน ร้อยละ 60.8 พบเห็นภาพการใช้อาวุธ เช่น อาวุธปืน มีด ทำร้ายกันบ่อย ๆ รองลงมาคือ ร้อยละ 57.5 พบเห็นภาพการต่อสู้ทำร้ายร่างกายกันบ่อย ๆ ร้อยละ 51.4 พบเห็นภาพของสงครามและการฆาตกรรมบ่อย ๆ และมีพฤติกรรมการคุกคามทางเพศ การพูดจาหยาบคาย ด่าทอโต้เถียงกัน การทะเลาะวิวาทของคนในครอบครัว การทำกิจกรรมที่ไม่สร้างสรรค์ เล่นเกมคอมพิวเตอร์ หรือเกมออนไลน์ประเภทเกมต่อสู้ ตีมีสุรา หรือของมีคม เทียวกลางคืน หนีเรียน เล่นการพนัน เข้าร่วมกับกลุ่มเพื่อนบุกยกพวกตีกัน ทะเลาะวิวาทกับผู้อื่นโดยใช้กำลัง ใช้สิ่งเสพติดประเภทต่าง ๆ และทะเลาะกับผู้อื่นโดยใช้อาวุธ จากผลการสำรวจบ่งชี้ถึงพฤติกรรมความรุนแรงของวัยรุ่นที่นับวันจะเลื่อมลง และมีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเกี่ยวกับสถานการณ์เด็กและเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างปี 2556-2557 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สถาบันรวมจิตติ พบว่า เยาวชนอาชีวะ 23.28 ส่วนระดับอุดมศึกษา 21.43 และเยาวชนพกอาวุธร้ายแรง ดาบ มีด และปืน 35.18 และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น (มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2557) จะเห็นได้ว่า สาเหตุการเกิดปัญหาความรุนแรงของวัยรุ่น ส่วนหนึ่งเกิดจากวัยรุ่นปัจจุบันอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยการมอมเมา เพลิดเพลิน สนุกสนานกับสิ่งอำนวยความสะดวกสบายในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้ขาดการควบคุมตนเองอันเนื่องมาจากการถูกรอบงำด้วยมรสุมของอบายมุขและวัตถุนิยม ทำให้ไม่สามารถบังคับตนเองให้กระทำคุณงามความดีได้ (พระสรวิษญ์อภิปัญญา และนิเวศน์ วงศ์สุวรรณ, 2553) จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สถาบันต่าง ๆ ในสังคมต้องทบทวนเกี่ยวกับพื้นฐานโครงสร้างการอบรมเลี้ยงดู การให้การศึกษา การสร้างกิจกรรมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ครบวงจร โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว เป็นสถาบันแรกของสังคมมนุษย์ ที่เป็นเป้าหมายหลอมทรัพยากรบุคคลอันทรงคุณค่าของสังคม ผู้ปกครอง ต้องให้การศึกษาอบรมสั่งสอน และส่งเสริมให้เยาวชนได้แสดงออกทางศีลธรรมที่ถูกต้อง และส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมให้มาก (พระสรวิษญ์อภิปัญญา และนิเวศน์ วงศ์สุวรรณ, 2553) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนกลุ่มเปราะบางที่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีดิจิทัล โซเชียลมีเดีย และการเข้าถึงข้อมูลสื่อสารได้อย่างไร้พรมแดน จึงสมควรที่ต้องมีการทบทวนเกี่ยวกับมาตรการการป้องกันแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท โดยพัฒนารูปแบบ วิธีการ และสร้างสรรค์นวัตกรรม องค์ความรู้ ปณิธานสำคัญและพฤติกรรมของเยาวชนในสถานศึกษาที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางสังคมและความเปราะบางในกลุ่มเยาวชน ปัญหาดังกล่าวข้างต้น อาจส่งผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไปเป็นอย่างมาก หากปัญหานี้ยังไม่ได้รับการป้องกันและแก้ไขอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันก็อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคม ความมั่นคง และการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการท่องเที่ยว ดังนั้นบทความนี้ นำเสนอรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ไขการทะเลาะวิวาทอย่างสร้างสรรค์โดยใช้หลักอริยสัจสี่ของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากความคิดเห็นของ

ผู้เชี่ยวชาญโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi techniques) ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ จากนักการศึกษาที่เกี่ยวข้องมาบูรณาการในการสร้างและพัฒนาารูปแบบ ที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งผลการวิจัยที่ได้มาจะเป็นการเพิ่มเติมองค์ความรู้ ทั้งยังเป็นการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนารูปแบบได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อกำหนดนโยบายในระดับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เข้าร่วมโครงการวิจัย

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการสร้างและพัฒนาารูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ไขการทะเลาะวิวาทอย่างสร้างสรรค์ โดยใช้หลักอริยสัจสี่ ของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อนำเอาผลการศึกษาวิจัยไปเป็นข้อมูลหรือแนวทางในการหาสาเหตุหรือที่มา โดยการทำความเข้าใจและทราบถึงที่มาของปัญหา และนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ไขปัญหายที่ยั่งยืนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเสนอเป็นนโยบายต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ไขการทะเลาะวิวาทอย่างสร้างสรรค์โดยใช้หลักอริยสัจสี่ ของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อประเมินรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ไขการทะเลาะวิวาทอย่างสร้างสรรค์โดยใช้หลักอริยสัจสี่ของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

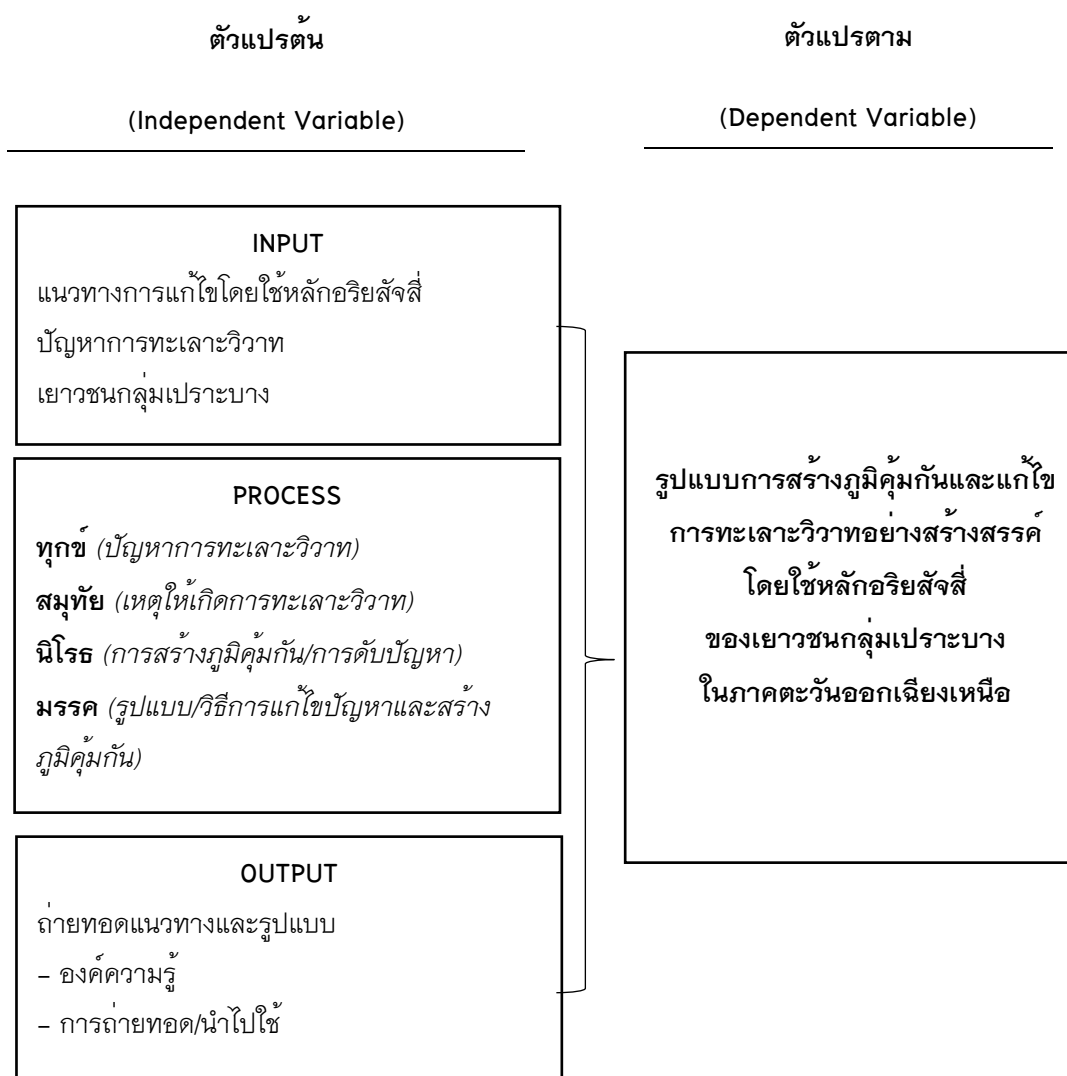
การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษารูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ไขการทะเลาะวิวาทอย่างสร้างสรรค์โดยใช้หลักอริยสัจสี่ของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินการวิจัย โดยมีหัวข้อดังนี้ 1) แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาารูปแบบ 2) แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท 3) แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมอริยสัจสี่ ผู้วิจัยนำแนวคิด และทฤษฎี จากนันททัศนะของนักวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างและการพัฒนารูปแบบ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแบบอย่าง แนวทาง หรือกรอบความคิด หลักการในการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยการกำหนดจากประเด็นปัญหาหรือข้อกำหนดร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม เป็นการใช้อาสาสื่อความหมายบรรยายอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ รูปภาพ และรูปแบบ โดยประยุกต์ใช้กระบวนการแก้ปัญหายอย่างเป็นระบบตามหลักพระพุทธศาสนาอริยสัจสี่ กับกลุ่มเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ได้แก่ 1) กลุ่มเปราะบางจากความสัมพันธ์ตามลำดับชั้น เช่น นักเรียนในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง 2) กลุ่มเปราะบางตามภาวะต่างๆ เช่น เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2552 และหรือตามประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความ

มั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2552 และ 3) กลุ่มเด็กที่ยากจนหรือด้อยโอกาส โดยต้องคำนึงถึงประเด็นของจริยธรรมการวิจัย การปกป้องตัวอย่างในการศึกษา เป็นต้น

กรอบแนวความคิดการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ไขการทะเลาะวิวาทอย่างสร้างสรรค์ โดยใช้หลักอริยสัจสี่ของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีของ Willer (1968), Good (1973), Steiner (1988), Hansen (2007), ทิศนา แหมมณี (2551), รัตนะ บัวสนธ์ (2552), วาโร เฟิงส์วัสดี (2553), ชีรวัดน์ นิจนตร (2560), บุญมี โททำ (2560), พระมหาศิวะเสน ญาณเมธี และคณะ (2561), พระศรีรัชมมงคลบัณฑิต (2563) และ วรณวดี พูลพอกสิน (2563) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi techniques) มีรายละเอียดในการดำเนินงาน ดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) กำหนดแผนการวิจัย กลุ่มเป้าหมาย
- 3) คณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย รับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน

4) เลือกและติดต่อผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง เพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ รายละเอียดของการวิจัยและขอทราบความสมัครใจในการแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ไขการทะเลาะวิวาทอย่างสร้างสรรค์โดยใช้หลักอริยสัจสี่ของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านเพื่อคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 18 รูป/คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเกณฑ์ในการเลือกผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ได้แก่ นักจิตวิทยาประจำเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 4 คน กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานปกครองในสถานศึกษา จำนวน 8 คน กลุ่มที่ 3 ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างและพัฒนารูปแบบ จำนวน 3 รูป/คน ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมสงเคราะห์ และการศึกษาพิเศษ จำนวน 3 คน โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique)

5) การใช้แบบสอบถาม รอบที่ 1 ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามปลายเปิดพร้อมคำชี้แจงประกอบคำถามให้ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เพื่อนำความคิดเห็นมาวิเคราะห์ และสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ รอบที่ 2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการแสดงความคิดเห็นตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิในกรอบที่ 1 รอบที่ 3 ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าที่มีรายละเอียดจากกรอบที่ 2 ให้ผู้เชี่ยวชาญตอบแบบสอบถามอีกครั้ง โดยแสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อประกอบการพิจารณาตรวจสอบในการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้ง รวมข้อมูลสมบูรณ์รายงานเป็นรูปเล่มต่อไป รอบที่ 4 ผู้วิจัยนำแบบถามมาทดลองกับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อประกอบการพิจารณาในการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้ง

6) ประเมินรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ไขการทะเลาะวิวาทอย่างสร้างสรรค์โดยใช้หลักอริยสัจสี่ของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มเป้าหมายเชิงปริมาณ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารและครู ที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 150 คน กลุ่มที่ 2 เยาวชน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมทั้งสิ้นจำนวน 150 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถามโดยใช้กระบวนการวิจัยตามเทคนิคเดลฟาย (Delphi techniques) เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อนำไปสร้างรูปแบบ และ 2) แบบสอบถามแบบประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi techniques)

ผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การสร้างรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ปัญหาการทะเลาะวิวาทอย่างสร้างสรรค์โดยใช้หลักอริยสัจสี่ของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง รวมถึงศึกษาเอกสารหลักฐานซึ่งเป็นการเชื่อมโยงข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ปัญหาการทะเลาะวิวาทอย่างสร้างสรรค์โดยใช้หลักอริยสัจสี่ของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi techniques) ดังนี้

1. สภาพปัญหา (ทุกข์) ประกอบด้วย 1) การทะเลาะวิวาทการทำร้ายร่างกายกัน จนทำให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับบาดเจ็บพิการ ทุพพลภาพ หรืออาจเสียชีวิต 2) เสียการเรียน เสียเวลา เสียอนาคต เช่น เกินการหวาดกลัวฝ่ายตรงข้าม ทำให้ไม่กล้ามาโรงเรียน ต้องคอยหลบเลี่ยง และอาจทิ้งการเรียนกลางคัน 3) พฤติกรรมไม่เหมาะสม นิสัยก้าวร้าว ปัญหาความสัมพันธ์กับเพื่อนและคนในครอบครัว แยกตัว ผลการเรียนถดถอย ขาดเรียนบ่อย ออกจากโรงเรียนกลางคัน 4) การทำร้ายจิตใจกันด้วยวาจา การล้อเลียน การที่รุ่นพี่ครอบงำรุ่นน้อง และการคุกคามทางเพศ เด็กเล็กถูกเด็กโตรังแกข่มขู่ เป็นต้น 5) การกลั่นแกล้ง ตั้งแต่การทำร้ายร่างกายเบาๆ ไปจนถึงขั้นรุนแรง ทำให้บาดเจ็บ เช่น ถูกล้างน้ำใส่ ผลักให้ล้ม ตบ ตี ต่อย ตะขอสวม รวมถึงการทำให้สิ่งของเสียหาย เอาของไปซ่อนหรือทิ้ง ฯลฯ 6) การบูลลี่ (bullying) กลั่นแกล้ง ข่มเหงรังแกผู้อื่นให้เสียหาย อับอาย และเป็นทุกข์ โดยการกระทำ คำพูด การกีดกันทางสังคม หรือผ่านทางไซเบอร์ 7) การถูกล่วงละเมิดทางเพศ เกิดจากความขัดแย้งการทะเลาะวิวาท ทำให้โกรธอยากแก้แค้นกัน เช่น ใช้วิธีหลอก ล่อลวง และบังคับ บางรายถูกทำร้ายทางเพศติดต่อกันเป็นเวลานานหลายปี กว่าที่คนใกล้ชิดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะรู้เรื่องหรือผู้ถูกทำร้ายจะยอมเปิดเผยเรื่องราว 8) เด็กที่มีความขัดแย้งในครอบครัว บิดา มารดา หย่าร้างหรือแยกกันอยู่ การย้ายถิ่น พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว การตั้งครกในช่ວງวัยรຸ່ນ ความเหลื่อมล้ำทั้งทางเพศและเชื้อชาติ 9) การทะเลาะวิวาทในครอบครัว ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เช่น การใช้ความรุนแรงกับบุตร หลาน แต่ลูกไม่กล้าบอก เพราะด้วยความที่เป็นพ่อแม่ผู้ปกครอง 10) กระบวนการยุติธรรมต่าง ๆ ในประเทศไทย สำหรับกลุ่มเปราะบาง เช่น ไม่มีล่ามภาษามือที่จะคอยช่วยเหลือ ถ้าผู้ถูกกระทำไม่มีเงินจ้างล่าม ก็เป็นปัญหาต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ เป็นผู้หญิง พิกการ แล้วยังจน เป็นต้น

2. การหาสาเหตุของปัญหาและตั้งสมมุติฐาน (สมุทัย) ประกอบด้วย 1) ครอบครัวแตกแยก ผู้ปกครองบีบบังคับ กดดัน คาดหวังสูง เข้มงวดมากเกินไป จึงก่อเหตุทะเลาะวิวาทกับผู้อื่นจากภาวะความกดดัน 2) การถูกล้อว่าเป็นลูกไม่มีพ่อ ไม่มีแม่ เป็นเหตุให้เกิดการตอบโต้โดยใช้ความรุนแรง ทำร้ายร่างกาย ทะเลาะวิวาท 3) การเลี้ยงดูด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสม ส่งเสริมการแสดงออกในทางที่ไม่ถูกต้อง มีการใช้คำพูดที่ก้าวร้าวและรุนแรงต่อเด็ก 4) ขาดความสัมพันธ์ การปล่อยปละละเลย ขาดการอบรมบ่มนิสัย และการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ส่งผลให้เด็กมีความกดดันทางจิตใจ การใช้ความรุนแรงจากภายในครอบครัว 5) เกิดจากความไม่พอใจจนทำให้มีความขัดแย้งกันในเรื่องต่างๆ จนเกิดอารมณ์ เป็นเหตุให้ใช้ความรุนแรงต่อกัน 6) หยอกล้อและแกล้งกัน อาจจะเล่นแรงเกินไปหรืออีกฝ่ายไม่มีอารมณ์เล่นด้วย การแกล้งกันอาจทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทกันได้ 7) มาจากครอบครัวที่มีแต่ความขัดแย้ง พ่อแม่ทะเลาะกัน ทูตี่และด่าว่ากัน ลูกจะซึมซับพฤติกรรมที่รุนแรงดังกล่าว อาจเกิดการเลียนแบบ มีอารมณ์ร้อน หรือเป็นคนก้าวร้าว ใช้ความรุนแรง เพราะคิดว่าเป็นเรื่องปกติ 8) เกิดการกระทบกระทั่งกัน บางครั้งอาจจะไม่มีเจตนาที่จะมีเรื่องขัดแย้งกัน แต่ทำไปด้วยความไม่ได้ตั้งใจ หรือทำไปโดยไม่ได้อะไร เช่น พูดจาดูด้วยคำพูดที่รุนแรงโดยไม่ได้อะไร หรือเดินชนกันโดยไม่ได้อะไร ก็อาจจะทำให้เกิดความไม่พอใจหรือเกิดความขัดแย้ง ทะเลาะวิวาทกันได้ 9) การเลียนแบบสื่อต่าง ๆ ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับการขัดแย้ง ใช้ความรุนแรง เช่น เกม สื่อออนไลน์ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ เป็นต้น 10) การกลั่นแกล้งที่รวมทั้งคำพูดที่พูดออกไป ท่าทางที่แสดงออก หรือผ่านการเขียนด้วยถ้อยคำหยาบคาย จนทำให้อีกฝ่ายรู้สึกไม่ดี เช่น การล้อเลียนท่าทาง การล้อปมด้อยทางรูปร่าง การตั้งฉายา การล้อชื่อพ่อแม่ การด่าทอ การว่าร้ายเกี่ยวกับเพศสภาพ การเยาะเย้ย การข่มขู่ด้วยคำพูด การแสดงสีหน้าหรือสัญญาณมือที่หยาบคาย ฯลฯ 11) การทำให้รู้สึกอับอาย รู้สึกถูกคนอื่นหัวเราะเยาะ เป็นสิ่งที่ปิดกั้นเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ทำให้ไม่กล้าพูดออกมา ไม่ร้องขอความช่วยเหลือ และไม่หาทางแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม ทำให้เกิดผลกระทบที่รุนแรงตามมา เช่น วิตกกังวล ซึมเศร้า พฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง และอาจถึงกับพยายามฆ่าตัวตาย

3. เก็บข้อมูล วิเคราะห์แนวโน้มเพื่อพัฒนาไปสู่เป้าหมายในอนาคต (นิโรธ) เป้าหมายหรือยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหา ประกอบด้วย 1) เยาวชนกลุ่มเปราะบาง มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีภูมิคุ้มกัน และแนวทางการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ 2) หน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันพัฒนาและบูรณาการข้อมูลการสร้างภูมิคุ้มกันและการแก้ปัญหามารยาทอย่างสร้างสรรค์ของเยาวชนในกลุ่มเปราะบาง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายมาตรการกิจกรรม 3) บุคลากรทุกระดับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมกันสร้างระบบคุ้มครองเด็กและเยาวชนให้มีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ 4) สภาพแวดล้อมที่มีความปลอดภัย พ่อแม่ผู้ปกครอง และครูสามารถให้คำแนะนำ และช่วยแก้ไขปัญหาคิด ไม่เพิกเฉยต่อปัญหา เน้นการมีส่วนร่วมของเด็กและครอบครัว ในการแก้ปัญหาที่ต้นตอ สิ่งสำคัญคือการป้องกันก่อนที่จะเกิดปัญหาขึ้น เช่น การกลั่นแกล้ง

รังแกคนอื่น การเรียนถดถอย พุดคุ้ยน้อยลง ซึมเศร้า แยกตัว อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย มีบาดแผลหรือ รอยฟอกซ้ำตามร่างกาย ฯลฯ

4. สรุปผล ข้อเสนอแนะ เพื่อการตัดสินใจวางแผนพัฒนาไปสู่เป้าหมายในอนาคต (มรรค) ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมของเด็กในการเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ โดยเริ่มจากสภาเด็กและเยาวชน เพื่อ สนับสนุน พี่นุ้ย เยียวยา เสริมพลังกลุ่มเปราะบางที่ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัวให้ก้าวข้าม ปัญหา และเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัวรายอื่นให้รู้สิทธิตามกฎหมาย 2) ส่งเสริมครอบครัวอบอุ่น สร้างความรักความผูกพันต่อกัน ดูแลเอาใจใส่สมาชิกใน ครอบครัว หากิจกรรมทำร่วมกันเพื่อสร้างสัมพันธ์ที่ดี หากมีปัญหาเกิดขึ้นควรปรึกษาหารือกันด้วย เหตุผล อบรมสั่งสอนและดูแลเด็กด้วยความรัก ไม่ลงโทษเด็กด้วยวิธีการรุนแรง แต่ต้องลงโทษเพื่อให้ เกิดการเรียนรู้หรือความเป็นเหตุเป็นผล เช่น ลงโทษด้วยการทำงานบ้านหรือทำกิจกรรมบำเพ็ญ ประโยชน์ เพื่อส่วนรวมแทนการตีเป็นต้น 3) พัฒนาคุณภาพช่องทางและระบบรับแจ้งเหตุที่ หลากหลาย ครอบคลุมทุกพื้นที่ เข้าถึงง่าย เปิดให้บริการ 24 ชั่วโมง มีเจ้าหน้าที่ประสานงานระหว่าง หน่วยงานให้การช่วยเหลืออย่างรวดเร็ว และประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง 4) มีระบบส่งต่อการแก้ปัญหา ระบบติดตามผลทั้งรูปแบบออนไลน์ online และ real-time โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน มี อำนาจติดตามผลข้ามหน่วยงาน จัดสรรกำลังคนที่มีความเชี่ยวชาญในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงทุก รูปแบบ ทุกระยะ ให้มีจำนวนเพียงพอ ครอบคลุม 5) สร้างระบบการป้องกันคุ้มครองเด็กและเยาวชน จากความรุนแรง โดยครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ 6) สร้างระบบการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมจากการถูกทำร้ายร่างกาย จิตใจ สุขภาพ และสังคม เช่น สร้างความมั่นใจและเคียงข้างในกระบวนการยุติธรรมจนถึงที่สุด 7) ให้ความสำคัญกับรัฐบาลท้องถิ่น และการกระจายอำนาจ เพื่อสร้างสวัสดิการที่สามารถตอบโจทย์คนในพื้นที่อย่างแท้จริง พร้อมทั้ง อบรม ให้ความรู้ในการช่วยเหลือครอบครัวเปราะบาง ไม่ให้เด็กในครอบครัวเปราะบางถูกทิ้งไว้ข้างหลัง 8) จัดตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาเด็กในระดับชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วยครูในพื้นที่ ผู้นำชุมชน ตัวแทน อบต. เพื่อทำหน้าที่ในการประสานงานแก้ไขปัญหาสำหรับเด็กที่อยู่ในสถานการณ์เปราะบาง และ ทำงานเชิงรุก เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่เด็กอาจได้ รับร่วมกับหน่วยงานภายนอก และนักวิชาชีพ ไม่ว่าจะเป็น แพทย์ นักจิตวิทยา นักโภชนาการ ฯลฯ

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยใช้เทคนิคเดล ฟาย (Delphi techniques) โดยภาพรวม ดังภาพ

สภาพปัญหา (ทุกข์)	สาเหตุของปัญหา (สมุทัย)
ทำร้ายร่างกายกัน จนทำให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับบาดเจ็บพิการ ทุพพลภาพ พฤติกรรมไม่เหมาะสม นิสัยก้าวร้าว ปัญหาความสัมพันธ์กับเพื่อนและคนในครอบครัว แยกตัว ผลการเรียนถดถอย ขาดเรียนบ่อย ออกจากโรงเรียนกลางคัน การถูกล้อเลียน (bullying) กลั่นแกล้ง ช่มเหล่งรังแก ให้เสียหาย อับอาย และเป็นทุกข์ โดยการกระทำ คำพูด การกีดกันทางสังคม หรือผ่านทางโซเชียล โซเชียลออนไลน์ การทะเลาะวิวาทในครอบครัว ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เช่น การใช้ความรุนแรงกับบุตร หลาน แต่ลูกไม่กล้าบอก เพราะด้วยความที่เป็นพ่อแม่ผู้ปกครอง	1) ครอบครัวแตกแยก ผู้ปกครองบีบบังคับ กดดัน คาดหวังสูง เข้มงวดมากเกินไป 2) การเลี้ยงดูด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสม ส่งเสริมการแสดงออกในทางที่ไม่ถูกต้อง การใช้คำพูดที่ก้าวร้าว และรุนแรงต่อเด็ก 3) ขาดความสัมพันธ์ ปล่อยปละละเลย ขาดการอบรม บ่มนิสัย 4) ซึมซับพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในครอบครัว เกิดการเลียนแบบ 5) การเลียนแบบจากสื่อต่าง ๆ ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับการขัดแย้ง การใช้ความรุนแรง เช่น เกม สื่อออนไลน์ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ เป็นต้น
นิโรค	มรรค
เป้าหมายหรือยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหา 1) เยาวชนกลุ่มเปราะบาง มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีภูมิคุ้มกัน และแนวทางการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 2) ร่วมกันพัฒนาและบูรณาการข้อมูลการสร้างภูมิคุ้มกันและการแก้ปัญหาคาถทะเลาะวิวาทของเยาวชนในกลุ่มเปราะบาง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายมาตรการกิจกรรม 3) สภาพแวดล้อมที่มีความปลอดภัย พ่อแม่ผู้ปกครอง และครู สามารถให้คำแนะนำ และช่วยแก้ไขปัญหาได้ ไม่เพิกเฉยต่อปัญหา	วางแผนพัฒนาไปสู่เป้าหมายในอนาคต 1) การมีส่วนร่วม 2) ส่งเสริมครอบครัวอบอุ่น 3) พัฒนาคุณภาพช่องทางและระบบรับแจ้งเหตุที่หลากหลาย ครอบคลุมทุกพื้นที่ เข้าถึงง่าย 4) มีระบบส่งต่อการแก้ปัญหา 5) สร้างระบบการป้องกันคุ้มครองเด็กและเยาวชนจาก ความรุนแรง 6) สร้างระบบการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมจากการถูกทำร้ายร่างกาย จิตใจ สุขภาพ และสังคม

ภาพที่ 2 สรุปการวิจัย

ตารางที่ 1 แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยอริยสัจสี่ (มรรค:ไตรสิกขา)

กิจกรรมไตรสิกขา	แนวทางการพัฒนา
กิจกรรมदान (ศีล) เป็นกิจกรรมอบรมกาย วาจา ให้ประพฤติดีงามเป็นปกติ เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความสมัครสมานสามัคคี ลดความขัดแย้งที่เกิดจากการทะเลาะวิวาทด้วยกาย วาจา และเห็นคุณค่าของผู้อื่น	การสร้างสังคมที่มีการสื่อสารความจริง อย่างปราศจากอคติ ไม่ให้ร้ายใส่ความผู้อื่น หรือสร้างความแตกแยก ไม่นำเสนอด้วยท่าทีที่แข็งกร้าว และไม่นำเสนอสิ่งที่ไร้สาระ แต่จะต้องนำเสนอสิ่งที่มีเนื้อหาสาระมีประโยชน์ เพื่อสร้างความรักความสามัคคีในสังคมอย่างสุภาพและอ่อนโยน เป็นสังคมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานศีลธรรมอันดี มีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินมีสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็ง เป็นสังคมที่สมาชิกประกอบอาชีพที่สุจริตและมีการแบ่งปัน เสียสละ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
กิจกรรมदान (สมาธิ) เป็นกิจกรรมอบรมจิตใจให้สงบ มั่นคงไม่ฟุ้งซ่าน เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ และเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะของอารมณ์ เพื่อพัฒนาจิตใจไม่ให้หวั่นไหว ต่อสิ่งเร้าที่เข้ามากระทบจิตใจ เป็นการสร้างความเพียรเพื่อข่มอารมณ์ ความโกรธที่จะนำไปสู่พฤติกรรมการก่อเหตุทะเลาะวิวาทต่อไป	การสร้างสังคมที่สามารถพึ่งตนเองได้ มีความเพียรพยายามในการกระทำสิ่งต่าง ๆ อย่างไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เป็นสังคมที่ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท ปลอดภัยจากอบายมุข และยาเสพติดให้โทษที่เป็นตัวบั่นทอนสติสัมปชัญญะ และความสามารถของคนในสังคม รวมทั้งรู้จักเรียนรู้แก้ไขข้อผิดพลาด เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เป็นสังคมที่เข้มแข็ง มีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว มีจิตสำนึกสาธารณะ และการมีส่วนร่วมในเรื่องของสังคมอย่างดีงามและเหมาะสม
กิจกรรมदान (ปัญญา) เป็นกิจกรรมอบรมให้ความรู้ปรับทัศนะให้รู้ทั่วถึงเหตุผลชัดเจนเพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ทักษะในการคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจแก้ปัญหาพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ที่จะส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิต และนำไปสู่การเลิกพฤติกรรมก่อเหตุทะเลาะวิวาทในอนาคต	การสร้างวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ไม่มีความยึดมั่นทางความคิด จนทำให้เกิดความวิวาทบาดหมาง อันเนื่องมาจากเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นกัลยาณมิตร และมีวิถีคิดถูกต้องดีงาม มีแนวนโยบายหรือกฎหมายต่าง ๆ ที่ไม่เป็นไปในทางที่มุ่งตอบสนอง และกระตุ้นความอยากได้ใคร่มี ไม่สร้างความคิดมุงร้าย หรือความเกลียดชังแบ่งแยก ไม่เบียดเบียนเอาเปรียบผู้อื่น แต่ให้เป็นไปเพื่อไม่ตกเป็นทาส หรือหมกมุ่นในความสุขจากสิ่งปรนเปรอทั้งหลาย เป็นไปเพื่อความรักความเข้าใจอันดีระหว่างผู้คนในสังคม และช่วยเหลือผู้ที่ทุกข์ยากหรือด้อยโอกาส

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ปัญหาการทะเลาะวิวาทอย่างสร้างสรรค์โดยใช้หลักอริยสัจสี่ของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่ามีความเหมาะสมโดยรวมในระดับมาก $\bar{X} = 4.05$ S.D. = 0.48

อภิปรายผลการวิจัย

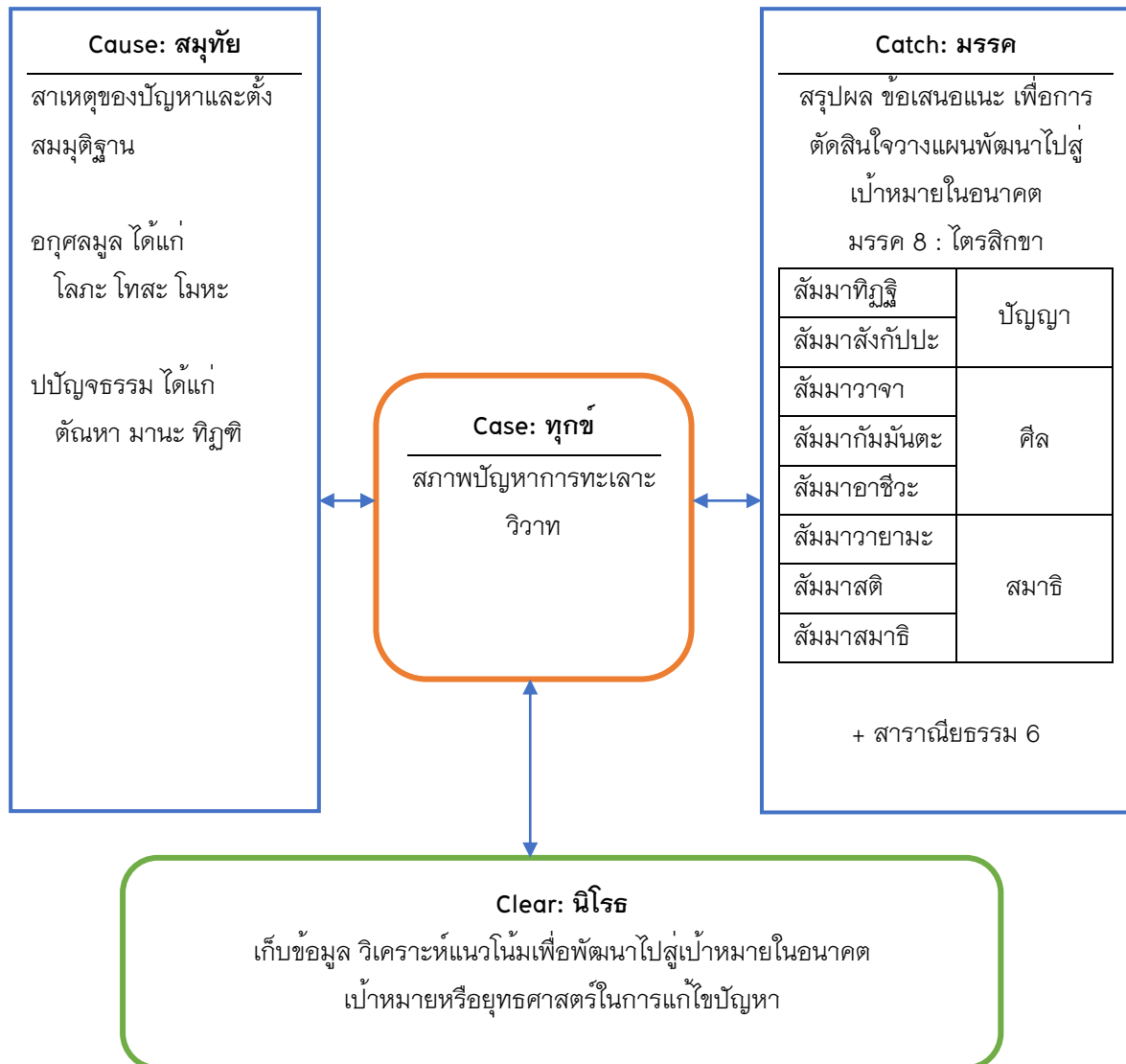
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การสร้างรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ปัญหาการทะเลาะวิวาทอย่างสร้างสรรค์โดยใช้หลักอริยสัจสี่ของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของจิรเดช เกตุประยูร (2556), พระอนุสรณ์ กิตติวณฺโณ (2561) และพระครูกิตติวราทร (2562) เห็นว่า รูปแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนเชิงพุทธบูรณาการ มีเป้าหมายเพื่อลดพฤติกรรมความก้าวร้าวของเยาวชนด้านกาย วาจา และใจ ภายใต้กรอบแนวคิดตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล เป็นกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้การสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพื่อลดความขัดแย้งที่เกิดจากการทะเลาะวิวาทด้วยกาย วาจา และเห็นคุณค่าของผู้อื่น สมาธิ เป็นกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะของอารมณ์เพื่อพัฒนาจิตไม่ให้หวนไหวต่อสิ่งเร้าที่มากกระทบ รู้จักข่มอารมณ์ความโกรธได้ และปัญญาเป็นกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์และกล้าตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตโดยปราศจากความก้าวร้าว

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ปัญหาการทะเลาะวิวาทอย่างสร้างสรรค์โดยใช้หลักอริยสัจสี่ของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า มีความเหมาะสมโดยรวมในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi techniques) รวมถึงศึกษาเอกสารหลักฐานซึ่งเป็นการเชื่อมโยงข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดรวมกับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยสามารถอธิบายถึงสภาพปัญหา สถานการณ์ (ทุกข์) สาเหตุของปัญหาที่แท้จริง (สมุทัย) เป้าหมายหรือยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหา (นิโรธ) และแนวทางที่เหมาะสม ทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเปราะบาง (มรรค) ซึ่งจะเห็นได้ว่า มีสาเหตุหลักมาจากครอบครัวที่มีความขัดแย้งพ่อแม่ทะเลาะกัน ทุพตและด่า เสียนดีโดยใช้ความรุนแรง เป็นต้น สอดคล้องกับ ยิ่งภัสสร พิมลย์ (2555) เห็นว่า การป้องกันปัญหาทะเลาะวิวาทต้องเริ่มต้นที่ครอบครัวก่อน บิดามารดาต้องเป็นแบบอย่างที่ดี มีเวลาให้กัน สอนให้เคารพกฎหมายและศีลธรรม สมาชิกในครอบครัวมีการเอื้อเฟื้อสร้างความอบอุ่น เป็นกัลยาณมิตร มีการพูดคุย ปรึกษาหารือ แก้ปัญหาร่วมกัน เมื่อทำผิดให้อภัย ให้กำลังใจ และโอกาสปรับปรุงตัว สอนให้หลีกเลี่ยงการทำผิด ไม่ทะเลาะ ทำร้ายร่างกายกัน ยอมรับฟังความคิดเห็น และให้ความยุติธรรม โดยคนที่ใกล้ชิด คือ พ่อ แม่ บุคคล และสิ่งแวดล้อมในครอบครัว

มีอิทธิพลครอบงำต่อตัวตน พฤติกรรม และการพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีของเยาวชน (พรชัย ชันดี, 2553) พ่อแม่มีบทบาท และหน้าที่สำคัญในการช่วยลูกให้พ้นจากวงจรความรุนแรง วิธีการง่ายๆ แต่ต้องอาศัย การลงมือปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ คือ พูดคุยเกี่ยวกับการลดหรือกำจัดความรุนแรง การแก้ไขปัญหา ความขัดแย้งโดยสันติวิธี เปิดโอกาสหรือพยายามเสริมสร้างความไว้วางใจทำให้ลูกสามารถพูดคุยกับ พ่อแม่ได้เมื่อมีความไม่สบายใจ ถือเป็นหน้าที่ต้องจับตามองสังเกต และรับพูดคุยกับลูกเมื่อเริ่มมี สัญญาณของความผิดปกติ ในการจัดการด้านสื่อต่าง ๆ สิ่งที่คุณแม่ควรทำ คือ จำกัดการใช้เวลาในการเล่นมือถือ สมาร์ทโฟน เล่นเกม ให้ไม่เกินวันละสองชั่วโมง ห้ามปรามลูกดูภาพยนตร์ หรือคลิปวิดีโอที่ใช้ ความรุนแรง หรือมีภาพการใช้อาวุธ แต่ถ้าห้ามไม่ได้ผู้ปกครองควรอยู่ด้วย และร่วมพูดคุยกัน ช่วยกัน คิดวิเคราะห์หาเหตุผล วิพากษ์ วิจารณ์ หาวิธีการแก้ไขปัญหา และต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในการรับมือกับ ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันโดยไม่ใช้ความรุนแรง เมื่อมีความขัดแย้ง หรือเกิดการทะเลาะกันต้อง พยายามระงับ และควบคุมอารมณ์ ใช้เวลาทบทวน และคิดค้นหาวิธีรับมือกับความรู้สึกโกรธของตัวพ่อแม่เองก่อน ร่วมกันคิดวิเคราะห์เลือกทางออกของปัญหาที่ดีที่สุดและสร้างกฎเกณฑ์ร่วมกัน โดยแน่ใจ ว่าลูกๆ เข้าใจกฎเกณฑ์และผลที่จะตามมา หากกระทำผิด ติดตามดูแลให้ปฏิบัติตามกฎอย่างเคร่งครัด ห้ามพกพาอาวุธเด็ดขาด เพราะถ้าอนุญาต หรือไม่ใส่ใจห้ามปราม เท่ากับเป็นการส่งเสริมให้ใช้ความ รุนแรงได้ง่ายขึ้น ปิดโอกาสการเข้าถึงอาวุธต่าง ๆ โดยเฉพาะปืนที่ต้องเก็บไว้อย่างมิดชิด และต้องคอย บอกย้ำเตือนให้อยู่ให้ห่างเหตุการณ์ความรุนแรง หรือสถานการณ์ที่มีการทะเลาะวิวาทของเพื่อนใน สถานศึกษา และในละแวกบ้านของตนเอง สอนให้ลูกรู้ว่าอารมณ์โกรธเป็นสภาพอารมณ์ตามธรรมชาติ ที่เกิดขึ้นกับทุกคนไม่ใช่เรื่องไม่ดี แต่ต้องแสดงออกในด้านที่ถูกต้อง และบอกเล่าให้รู้โทษของการใช้ ความรุนแรง และต้องรู้จักควบคุมความโกรธให้ได้เสียก่อนที่จะไปจัดการเรื่องอื่น (Swanson et al., 2010) ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องอบรมให้ความรู้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง เพื่อเพิ่มการตระหนักรู้ถึง ความสำคัญของการสัมผัสทางกาย ทำให้ลูกรู้สึกอบอุ่น ทำให้เกิดความผูกพันซึ่งกันและกัน ส่งเสริม การใช้เวลาอยู่กับครอบครัวมากกว่าอยู่กับเพื่อน สร้างบรรยากาศที่ดีทางกายและจิตใจ ให้ลูกรู้จัก ควบคุมตนเอง มีกิจกรรมที่ดีในครอบครัวให้มากขึ้น ทำซ้ำ ๆ จนเกิดความเคยชิน การจัดกิจกรรม ครอบครัวอบอุ่น โดยสถานศึกษาให้ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานช่วงวัยรุ่น และการ ปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรมระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครองให้มาก (สุดาพร สีนประสงค์, 2550) สอดคล้อง กับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม Bandura' Social Learning Theory ที่ได้อธิบายว่า พฤติกรรมมนุษย์เกิด โดยการเรียนรู้จากคนอื่น ๆ ในสังคม เช่น ครอบครัว เพื่อนและวัฒนธรรม สอดคล้องกับทฤษฎี การควบคุมทางสังคมของ เฮิร์ชชี (Hirschi, 1989 อ้างถึงใน พรชัย ชันดี, 2553) ที่เชื่อว่าผู้กระทำ ความผิดมีความรู้สึกในจิตใจอยากจะทำผิด แต่ถ้าหากการควบคุมทางสังคมมีประสิทธิภาพ เพียงพอจะไม่กระทำความผิดขึ้น ดังนั้น สังคมจึงจำเป็นต้องพยายามสร้างปัจจัยและเงื่อนไขที่จะผูกมัด ให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม คือ มีความผูกพัน (Attachment) ความเชื่อ (Belief) และการ ผูกมัด (Commitment) กับบุคคลหรือสถาบันอันเป็นที่รักเคารพและเชื่อมั่นศรัทธา (อัณณพ ชูบำรุง

และ อุนิษา เลิศโตมรสกุล, 2555) การช่วยเหลือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ครู และเพื่อนเป็นสิ่งจำเป็น และ จะช่วยเหลือได้ทันทั่วทั้งที่ ด้วยการช่วยสังเกตและติดตามการก่อเหตุ ได้จากสีหน้าท่าทางที่แสดง ความโกรธแค้น เจตคติส่วนตัว เยาวชนมักจะเป็นคนโกรธง่ายมีความอดทนต่อการยั่วเย้า ไม่สามารถ ควบคุมอารมณ์โกรธ อาจเป็นผลจากเป็นผู้ถูกทำร้ายทางร่างกายมาก่อน เกิดบาดแผลทางจิตใจ เก็บ กัด และสุดท้ายก็จะระเบิดอารมณ์ออกมา มีความเพียรพยายามต่ำ ขาดความยืดหยุ่นกับชีวิต ไม่ สามารถยอมรับสภาพความเป็นจริง ในบางครั้งเมื่อได้รับความไม่ยุติธรรมจริง หรือคิดว่าตนเองเป็น ฝ่ายถูกจะฝังใจ และไม่ให้อภัยกับผู้ที่กระทำต่อเขา (Injustice collector) มักมีความหดหู่ วิตกกังวล มีความเครียด เป็นโรคซึมเศร้า มีสีหน้าบึ้งตึง อารมณ์ขุ่นมัว มองชีวิตและมีความคิดในแง่ลบ อีกลักษณะหนึ่ง คือ มีการหลงตัวเองเกินไปคิดว่าตนเองเป็นจุดศูนย์กลาง และอยู่เหนือผู้อื่น ไม่สนใจ ความรู้สึกหรือความต้องการของผู้อื่น เป็นคนอ่อนไหวง่ายหรือในทางตรงกันข้ามจะทำได้เป็นคนไม่รู้อารมณ์ หนาวเพื่อตอบโต้การถูกดูถูกเหยียดหยามจากผู้อื่น ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคม มีการแสดงออกมา โดยการขีดเขียน งานศิลปะ การพูดจาโต้ตอบปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือการแสดงความคิดเห็นในการ สนทนา ส่วนมากมักแสดงออกมาในรูปสโลแกน รอยสัก เครื่องประดับ บางคนมองการกระทำของคน อื่นเป็นเรื่องขบขัน มีการหยอกล้อและกระทำต่อผู้อื่นอย่างหยาบคายโดยไม่สนใจและไม่รับรู้ว่ามีผู้อื่นจะ เจ็บปวดหรือกระทบกระเทือนจิตใจ มีมุมมองกับความรุนแรงและการทะเลาะวิวาทในแง่บวก มักจะ นิยมยกย่องผู้ที่กระทำ ความรุนแรง ชื่นชอบ หลงใหล คลั่งใคล้ความรุนแรงทั้งจากสื่อประเภทต่าง ๆ ที่ มุ่งเน้นด้านความรุนแรง ความเกลียดชัง การใช้อาวุธ และการมีอำนาจ จะมีการเลียนแบบพฤติกรรม รุนแรง โดยแสดงออกมาทางงานอดิเรกและกิจกรรม มักใช้เวลาว่างหมกมุ่นอยู่กับความรุนแรง ชอบ ค้นคว้าหาข้อมูลในเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง และบันทึกเก็บสะสมไว้ มีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้อง กับเหตุการณ์ร้าย มีแนวโน้มการก่อเหตุ รวมทั้งจะหมกมุ่นอยู่เกี่ยวกับการทะเลาะวิวาท ชอบมั่วสุมอยู่ กับเพื่อนเพื่อฝึกฝนหรือศึกษาความรุนแรง ไม่เข้าเรียน ไม่ทำการบ้าน ไม่ใช้เวลากับครอบครัว หรือ เพื่อนที่ดี และจะไม่ยอมทำสิ่งที่ประโยชน์อื่น ๆ (Swanson et al., 2010)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ภาพที่ 3 กระบวนการแก้ปัญหการทะเลาะวิวาทอย่างสร้างสรรค์โดยใช้หลักอริยสัจสี่

รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ปัญหการทะเลาะวิวาทอย่างสร้างสรรค์โดยใช้หลักอริยสัจสี่ของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการศึกษาสภาพปัญหา (ทุกข์ : Case) และบริบทที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเปราะบาง เช่น สังคม สิ่งแวดล้อม พฤติกรรม ความสัมพันธ์ ความขัดแย้งในครอบครัว อาชีพ อายุ รายได้ การศึกษาสุขภาพร่างกายจิตใจ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การหาสาเหตุของปัญหาและตั้งสมมุติฐาน (สมุทัย : Cause) ประกอบด้วย อภุศลมูล ได้แก่ โลภะ (ความอยากได้) โทสะ (คิดประทุษร้าย) โมหะ (ความหลงไม่รู้อารมณ์) และปัจจัยธรรม ได้แก่ ตัณหา (ความอยาก) มานะ (สภาวะการถือตัว) ทิฐิ (ความเห็นต่าง)

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดแนวทางการพัฒนา เลือกทางเลือกที่เหมาะสม เพื่อการตัดสินใจวางแผนพัฒนาไปสู่เป้าหมายในอนาคต (มรรค : Catch Towards Goals) ประกอบด้วย มรรคมีองค์ 8 สรุปตามหลักไตรสิกขา (ปัญญา ศีล สมาธิ) การอบรมให้ความรู้ปรับทัศนะให้รู้ทั่วถึงเหตุผลชัดเจน อบรมกาย วาจา ให้ประพฤติดีงามเป็นปกติ อบรมจิตใจให้สงบ มั่นคง ไม่ฟุ้งซ่าน และการใช้หลักธรรมสาราณียธรรม 6 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ทำให้ระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความ สงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ได้แก่ 1) เมตตาภาวกรรม อ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักสัจมาคารวะ ไม่เบียดเบียนไม่รังแกกัน 2) เมตตาวิจิตรกรรม พุดถึงผู้อื่นในทางที่ดีทั้งต่อหน้าและลับหลัง 3) เมตตาโมกกรรม นึกถึงผู้อื่นในด้านดี คิดช่วยเหลือ สงเคราะห์ผู้อื่น 4) สาธารณโภคี ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น มีความเสมอภาคต่อกัน เชื้อเพื่อแบ่งปัน 5) สีสสัมมัญญตา ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับ เคารพในสิทธิเสรีภาพ และ 6) ทิสสัมมัญญตา มีความเห็นเสมอกัน แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง ไม่ถือความคิดตนเป็นใหญ่

ขั้นตอนที่ 4 เก็บข้อมูล เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มเพื่อพัฒนาไปสู่เป้าหมายในอนาคต (นิโรธ : Clear) เชิงยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทอย่างสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ผลลัพธ์ที่คาดหวัง เพื่อการสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ปัญหการทะเลาะวิวาทอย่างสร้างสรรค์ ได้แก่ ด้านพฤติกรรม ด้านสภาพจิตใจ และด้านปัญญา

สรุป

รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ปัญหการทะเลาะวิวาทอย่างสร้างสรรค์โดยใช้หลักอริยสัจสี่ของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 2 กระบวนการคิดเพื่อแก้ปัญหาแบบอริยสัจสี่

การสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ปัญหาคาทะและวิาทอย่างสร้างสรรค์โดยใช้อริยสัจสี่			
ทุกข์ (ปัญหา)	สมุทัย (สาเหตุ)	มรรค 8 (แนวทางวิธีการ)	นิโรธ (การดับปัญหา)
ปัญหาการทะเลาะ วิวาท ศึกษาสภาพ ปัญหา และบริบทที่ เกี่ยวข้อง เช่น สังคม สิ่งแวดล้อม พฤติกรรม ความสัมพันธ์ ความขัดแย้ง อาชีพครอบครัว อายุ รายได้ การศึกษา สุขภาพร่างกาย ฯลฯ	อกุศลมูล : โลภะ (ความอยากได้) โทสะ (คิดประทุษร้าย) โมหะ (ความหลงไม่รู้จริง) ปญฺจธรรม : ตัณหา (ความอยาก) มานะ (สภาวะการถือตัว) ทิฐิ (ความเห็นต่าง)	มรรค 8 : ไตรสิกขา สัมมาทิฐิ, สัมมาสังกัปปะ : (ปัญญา) อบรมให้ความรู้ปรับ ทัศนะให้รู้ทั่วถึงเหตุผลชัดเจน สัมมาวาจา, สัมมากัมมันตะ , สัมมาอาชีวะ : (ศีล) อบรม กาย วาจา ให้ประพฤติดีงาม เป็นปกติ สัมมาวายามะ, สัมมาสติ , สัมมาสมาธิ : (สมาธิ) อบรม จิตใจให้สงบ มั่นคงไม่ฟุ้งซ่าน สราณียธรรม 6 : 1) เมตตาการุณยธรรม อ่อนน้อม ถ่อมตน รู้จักสัมาคารวะ ไม่ เบียดเบียน ไม่รังแกกัน 2) เมตตาจริกรรม พุดถึงผู้อื่น ในทางที่ดีทั้งต่อหน้าและลับ หลัง 3) เมตตาโมกขกรรม นึกถึง ผู้อื่นในด้านดี คิดช่วยเหลือ สงเคราะห์ผู้อื่น 4) สาธารณโภคี ไม่เอารัดเอา เปรียบผู้อื่น มีความเสมอภาค ต่อกัน เอื้อเฟื้อแบ่งปัน 5) สีลสามัญญตา ปฏิบัติตาม กฎระเบียบข้อบังคับ เคารพใน สิทธิเสรีภาพ 6) ทิฐุสามัญญตา มีความเห็น เสมอกัน แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่างไม่ถือความคิดตน เป็นใหญ่	ญาณ 3 หลักสัจญาณ หลักกิจญาณ หลักกตญาณ ผลลัพ์ ด้านพฤติกรรม ด้านสภาพจิตใจ ด้านปัญญา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นสิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหา ดังกล่าว รวมถึงปัญหาอื่น เช่น การใช้ความรุนแรงในครอบครัวกลุ่มเปราะบาง ปัญหาความขัดแย้ง สังคมสิ่งแวดล้อม สื่อโซเชียล เป็นต้น ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันหรือป้องกันและแก้ไขปัญหาต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้อำนวยการสถานศึกษา ควรนำรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ปัญหการทะเลาะวิวาทอย่างสร้างสรรค์โดยใช้หลักอริยสัจสี่ของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มาบูรณาการให้เข้ากับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเปราะบางในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ปัญหการทะเลาะวิวาทอย่างสร้างสรรค์โดยใช้หลักอริยสัจสี่ของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยังไม่ได้นำไปสู่การปฏิบัติทดลองใช้รูปแบบ ซึ่งในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับการนำรูปแบบไปทดลองใช้และพัฒนาแบบมีส่วนร่วมเพื่อศึกษาด้วยตัวแปรต่าง ๆ ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม

เอกสารอ้างอิง

- ชีรวัดณ์ นิจนตร. (2560). การวิจัยพัฒนารูปแบบทางสังคมศาสตร์และการศึกษา. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 4(2), 71-102.
- ทิตนา แหมมณี. (2551). *รูปแบบการเรียนการสอน ทางเลือกที่หลากหลาย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพดล กรรณิกา. (2552). *สถานการณ์การใช้ความรุนแรงในกลุ่มเด็กและเยาวชน*. ศูนย์วิจัยความสุขชุมชน, มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2566, จาก <http://www.ryt9.com/s/abcp/524293>
- บุญมี โทท่า. (2560). *พุทธวิธีในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางสังคม*. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*, 7(2), 4-11.
- พรชัย ชันดี. (2553). *ทฤษฎีอาชญาวิทยา: หลักการงานวิจัยและนโยบายประยุกต์*. กรุงเทพฯ: สุเนตรฟิล์ม.

- พระมหาศีวเสน ญาณเมธี, บุญมี เรณยอด และ สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย. (2561). รูปแบบการบริหารจัดการความขัดแย้งในพระพุทธศาสนา: วิเคราะห์จากพระไตรปิฎก. *Veridian E-Journal, Silpakorn University* (ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ), 11(2), 2310-2326.
- พระศรีธรรมมงคลบัณฑิต. (2563). พุทธวิธีในการแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท. *วารสาร มจร. บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์*, 6(1), 1-16.
- ยิ่งภัสสร พิมพ์ชัย. (2555). ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล(รายงานวิจัย). วิทยาลัยเทคนิคดอนเมือง.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2552). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพฯ: คำสมัย.
- วรรณวดี พูลพอกสิน. (2563). บทเรียนรู้จากการใช้วิธีการวิจัยในตัวอย่างเปราะบาง: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. หนังสือรวมบทความสัมมนาทางวิชาการ เนื่องในโอกาสการสถาปนาคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ครบรอบปีที่ 66, วันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2563. น. 223-234.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2553). การวิจัยพัฒนารูปแบบ. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 2(4), 1-15.
- สุดาพร สินประสงค์. (2550). สาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของนักเรียนนักศึกษา ระดับอาชีวศึกษาประเภทช่างอุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพมหานคร(วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560- 2564). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อัณณพ ชูบำรุง และ อุนิษา เลิศโตมรสกุล. (2555). *อาชญากรรมและอาชญาวิทยา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of Education*. (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Hansen, L. (2007). Beliefs, Doubts and Learning. Valuing Macroeconomic Risk. *American Economic Review*, 97(2), 1-30.
- Steiner, E. (1988). *Methodology of Theory Building*. Sydney: Educology Research Associates.
- Swanson, C. R., Chamelin, N., Territo, L., & Taylor, R. W., (2010). *Criminal Investigation Ninth*. (9th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Willer, D. (1968). *Scientific Sociology: Theory and Method*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.